

Izveštaj o rezultatima ankete o stavovima građana Bora o zelenoj ekonomiji

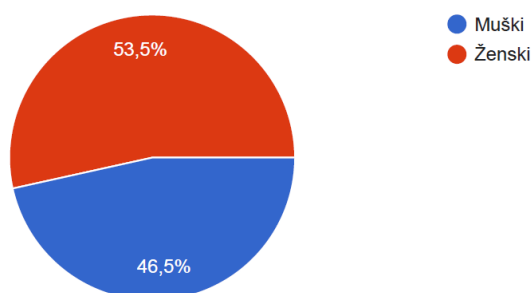
U okviru projekta GEAR - Green economy for Advanced Region - Zelena ekonomija za napredni region, koji se realizuje u više zemalja Balkana uz finansijsku podršku EU, Društvo mladih istraživača Bor u saradnji sa partnerima realizuje projekat: **B-O-R: Bolje Organizovani Resursi za zelenu ekonomiju i zaštitu životne sredine.**

Jedna od aktivnosti ovog projekta je i anketa građana o zelenoj ekonomiji koja je realizovana putem interneta u periodu novembar 2019 - januar 2020. godine a zatim dopunjena radi postizanja reprezentativnosti uzorka anketiranjem građana i na skupovima i seminarima koje je organizovalo Društvo mladih istraživača i partneri. Anketa je sadržala na početku grupu pitanja o osnovnim obeležjima ispitanika kao što su pol, starosni uzrast i mesto življenja a zatim i deset pitanja o osnovnim stavovima i ocenama ispitanika o zelenoj ekonomiji. Pored osnovnih obeležja pitanja su bila grupisana u nekoliko grupa: prva sa pitanjima o tome šta je zelena ekonomija, koji su koncepti najbliži konceptu zelene ekonomije i šta je najvažnije za dalji razvoj zelene ekonomije; druga grupa pitanja o tome koja su područja zelene ekonomije najvažnija za lokalnu sredinu, o zelenom rudarstvu, seoskom turizmu i zelenim radnim mestima i treća grupa pitanja o tome ko treba da pokreće inicijativu za dalji razvoj zelene ekonomije, kakva je uloga lokalnih zajednica i nevladinih organizacija u razvoju zelene ekonomije. Najveći broj pitanja omogućavao je više odgovora kako bi se ispitanicima omogućilo da što detaljnije izraze svoje stavove i ocene. Posebno je ponuđena mogućnost na kraju svakog pitanja i posebno na kraju upitnika da se dodaju slobodno formulisani odgovori o svemu što nije obuhvaćeno upitnikom a ispitanici smatraju važnim.

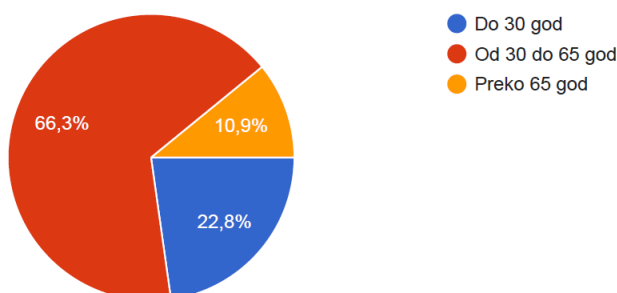
Anketu je popunilo 202 ispitanika (planirano je 200) i to prema osnovnim obeležjima 108 ženskog pola i 91 muškog, zatim 155 ispitanika iz grada i 47 sa sela, a po starosnim grupama 46 ispitanika do 30 godina starosti, 134 između 30 i 65 godina i 22 preko 65 godina starosti. Uglavnom se nisu pokazale značajnije razlike u odgovorima ispitanika prema ovim osnovnim obeležjima.

Procenat zastupljenosti ispitanika po ovim obeležjima približno odgovara i strukturi stanovništva u gradu Boru. Na donjim graficima 1, 2 i 3 prikazana je struktura ispitanika:

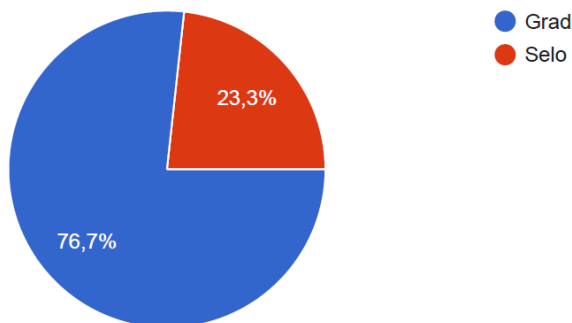
Grafik 1.

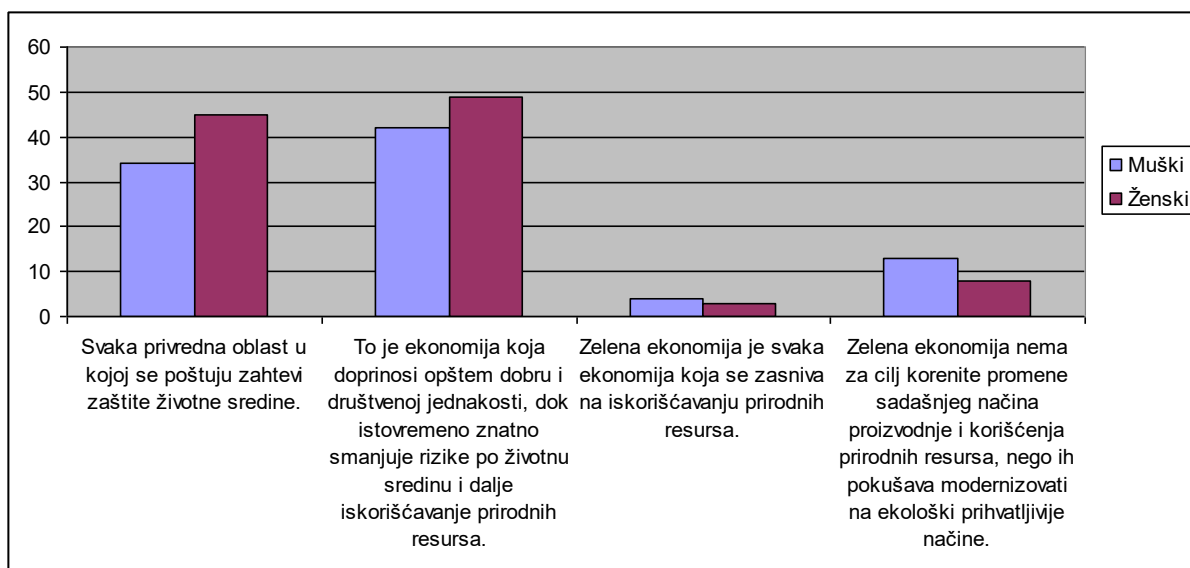
Grafik 2.

Grafik 3.

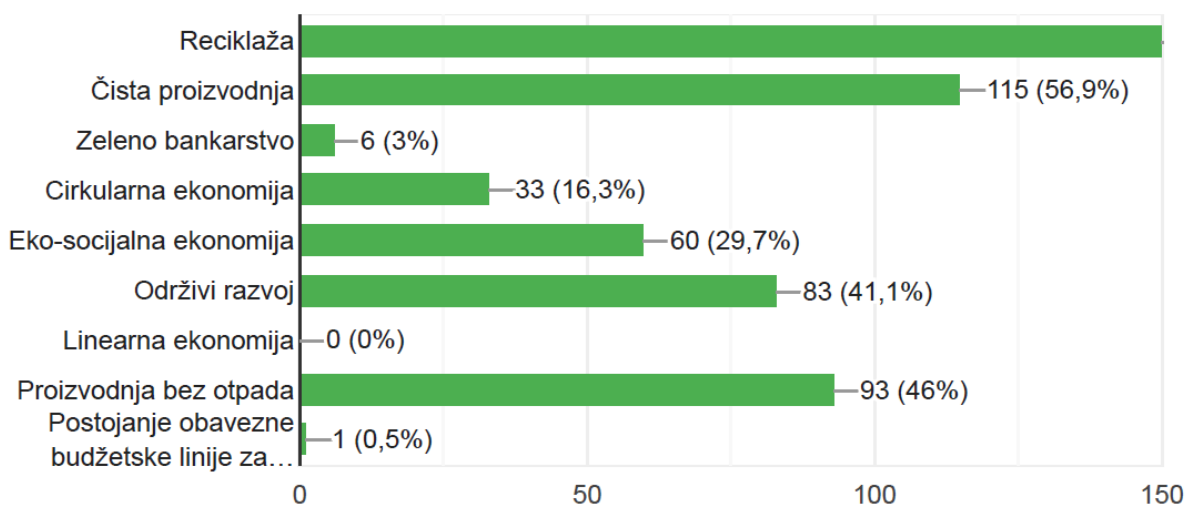

I. Prvo pitanje iz grupe pitanja koja su trebala da ukažu na to kojim osnovnim znanjima o zelenoj ekonomiji raspolazu ispitanici odnosilo se stav šta je za ispitanika prvenstveno zelena ekonomija. Najveći broj ispitanika - 45,3% smatra da je zelena ekonomija ona koja doprinosi opštem dobru i društvanjivosti, dok istovremeno znatno smanjuje rizike po životnu sredinu i dalje iskorišćavanje prirodnih resursa. Ovo je inače jedna od prihvaćenih definicija zelene ekonomije. Takođe, veliki broj ispitanika - 39,3%, što je i razumljivo za borsku sredinu kao crnu ekološku tačku, se opredelio za uži odgovor da je zelena ekonomija svaka privredna oblast u kojoj se poštuju zahtevi zaštite životne sredine. Međutim bilo je i manjeg broja odgovora koji su suprotni konceptu zelene ekonomije - da se zelena ekonomija zasniva na iskorišćavanju prirodnih resursa ili da nema za cilj korenite promene sadašnjeg načina iskorišćavanja prirodnih resursa. Interesantna je izvesna razlika u odgovorima ispitanika ženskog i muškog pola, gde se pokazalo da žene više poznaju koncept zelene ekonomije od muškaraca što pokazuje donji grafikon 4. sa apsolutnim brojem ispitanika:

Grafik 4. Šta bi prvenstveno za vas bila zelena ekonomija?

II. U odgovoru na pitanje o konceptima najbližim zelenoj ekonomiji ispitanici su mogli da se opredele za više alternativa. Na prvom mestu je odgovor da je zelenoj ekonomiji najbliži koncept reciklaža, na drugom čista proizvodnja i na trećem mestu proizvodnja bez otpada. Ispitanici nisu najbolje uočili vezu ovih koncepata i cirkularne ekonomije, ali zato nijedan ispitanik nije povezo zeleno ekonomiji sa suprotnim konceptom linearne ekonomije. Pored ovih užih poimanja, značajan broj ispitanika se opredelio i za šire koncepte bliske zelenoj ekonomiji kao što su održivi razvoj i eko-socijalna ekonomija. Bilo je onih koji su povezivali zelenu ekonomiju i zeleno bankarstvo a jedan otvoreni odgovor povezo je zelenu ekonomiju sa postojanjem obaveznih budžetskih linija za subvenciju ključnih područja zelene ekonomije. Na sledećem grafiku 5. prikazane su apsolutne i relativne brojke odgovora ispitanika:

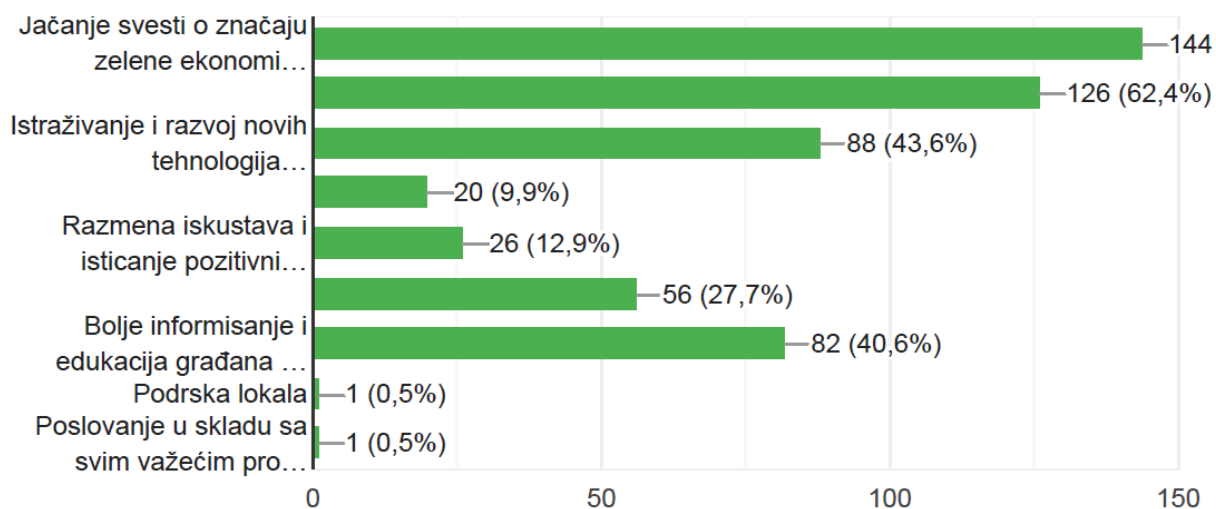
Grafik 5. Koji su koncepti najbliži zelenoj ekonomiji?

III. Poslednje pitanje u ovoj prvoj grupi odnosilo se na to šta je najvažnije za dalji razvoj zelene ekonomije sa mogućnošću odgovora na više alternativa. Na prvom mestu po odgovorima ispitanika je jačanje svesti o značaju zelene ekonomije za zaštitu životne sredine (što je u vezi sa karakterom borske industrijske sredine kao crne ekološke tačke), na drugom postojanje državnih podsticaja za razvoj zelene ekonomije - 126 ispitanika ili 62,4% odgovora (jer se neke privredne grane kao naprimer zeleno rudarstvo ne mogu razvijati bez državnih mera), na trećem istraživanje i razvoj novih tehnologija za zaštitu životne sredine (što je značajno iskustvo borskih naučno istraživačkih institucija) i na četvrtom bolje informisanje i edukacija građana i preduzetnika o zelenoj ekonomiji. Svest, informisanje i edukacija su u direktnoj vezi te se odgovori na ova pitanja mogu kumulirati.

Manji, ali ipak značajan broj odgovora dat je za alternative da je za razvoj zelene ekonomije bitno i ugrađivanje njenih principa u dokumenta javnih ekoloških i razvojnih politika - 56 ispitanika i 27,7% odgovora, zatim da je važna razmena iskustava i isticanje pozitivnih primera i na kraju da je važna podrška nevladinog sektora - 20 ispitanika ili 9,9% odgovora.

Iako kao alternativa nije ponuđen odgovor o ulozi lokalne zajednice (ona je navedena u posebnom pitanju) jedan otvoreni odgovor odnosio se na važnu podršku lokala u razvoju zelene ekonomije a jedan o značajnoj ulozi poslovanja skladu sa važećim propisima.

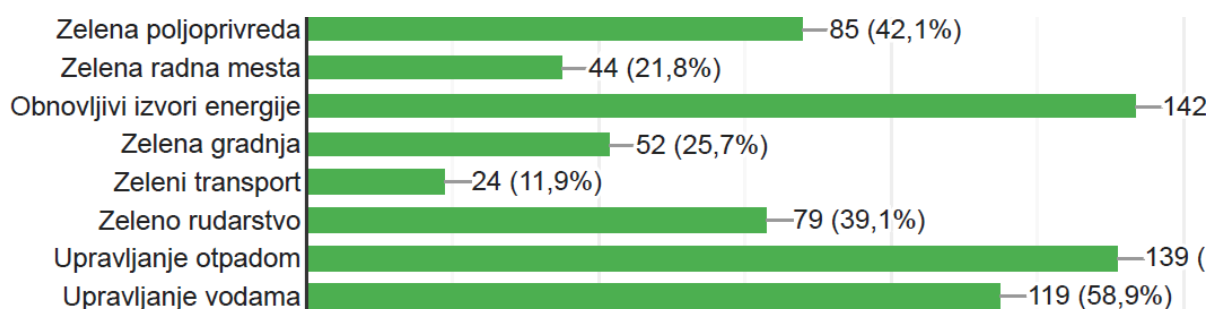
Na narednom grafikonu 6. pregledno su prikazani rezultati odgovora ispitanika na ovo pitanje:

Grafik 6. Šta je najvažnije za dalji razvoj zelene ekonomije?

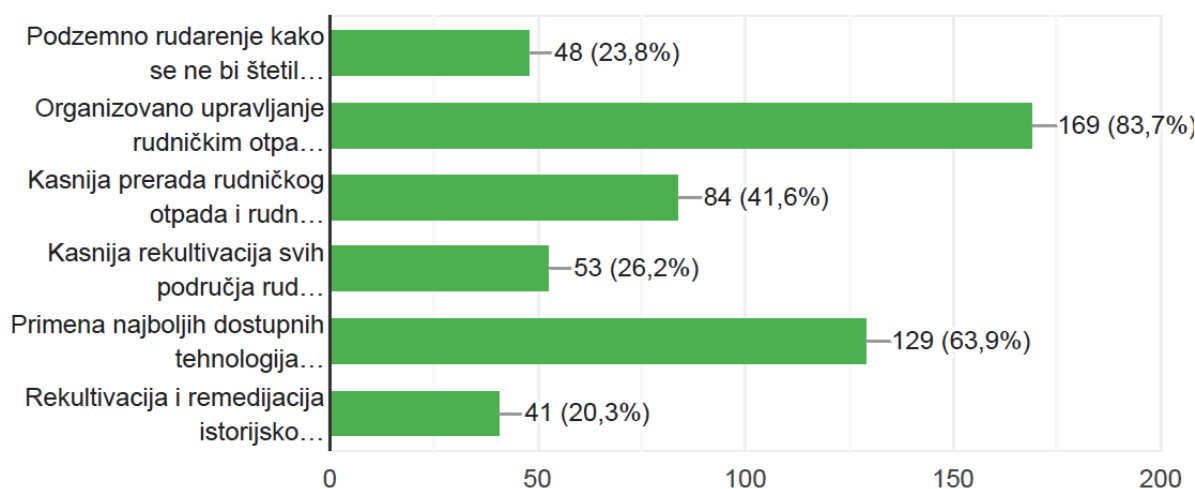
IV. Kao što je već napomenuto, druga grupa pitanja odnosila su se na to koja su područja zelene ekonomije najvažnija za lokalnu sredinu, posebno o zelenom rudarstvu, seoskom turizmu i zelenim radnim mestima. Stavovi građana u odgovoru na ova pitanja biće veoma značajni u predstojećem periodu kada se očekuje izrada novih prostornih planova, izrada novog Programa razvoja grada koji će zameniti dosadašnju Strategiju lokalnog održivog razvoja i novog Programa zaštite životne sredine koji će zameniti dosadašnji Lokalni ekološki akcioni plan.

Na prvom mestu su odgovori da je za borsku lokalnu sredinu najvažnije područje zelene ekonomije obnovljivi izvori energije što je u vezi da se pokrenutim inicijativama da se rekonstruiše gradska toplana koja snabdeva toplotnom energijom skoro ceo grad (preko 90% stambenih objekata) i da se kao gorivo umesto uglja uvede biomasa odnosno drvena sečka, zatim sa zamenom javnog osvetljenje led rasvetom i dr. Na drugom mestu je upravljanje otpadom, što ne treba povezivati samo sa komunalnim otpadom, već pre svega sa ogromnim količinama rudničkog otpada u neposrednoj blizini grada i na teritoriji više sela u okolini. Zatim su odgovori o važnosti područja upravljanja vodama, zbog toga što se voda za piće obezbeđuje iz veoma udaljenih izvorišta, a osnovni problem otpadnih voda su rudničke i industrijske otpadne vode, koje se po principima zelene ekonomije moraju nalaziti u zatvorenim ciklusima i vraćati u proces proizvodnje. Značajan broj ispitanika označio je kao važna područja i zelenu poljoprivredu (pre svega ispitanici sa sela), zatim zeleno rudarstvo, zelenu gradnju, zelena radna mesta i zeleni transport. Na narednom grafikonu 7. nije prikazano da je takođe veći broj ispitanika označio važnim područjima zelene ekonomije i zeleni turizam, upravljanje šumama, upravljanje zemljištem i zelena ulaganja.

Grafik 7. Najvažnija područja zelene ekonomije za lokalnu sredinu?

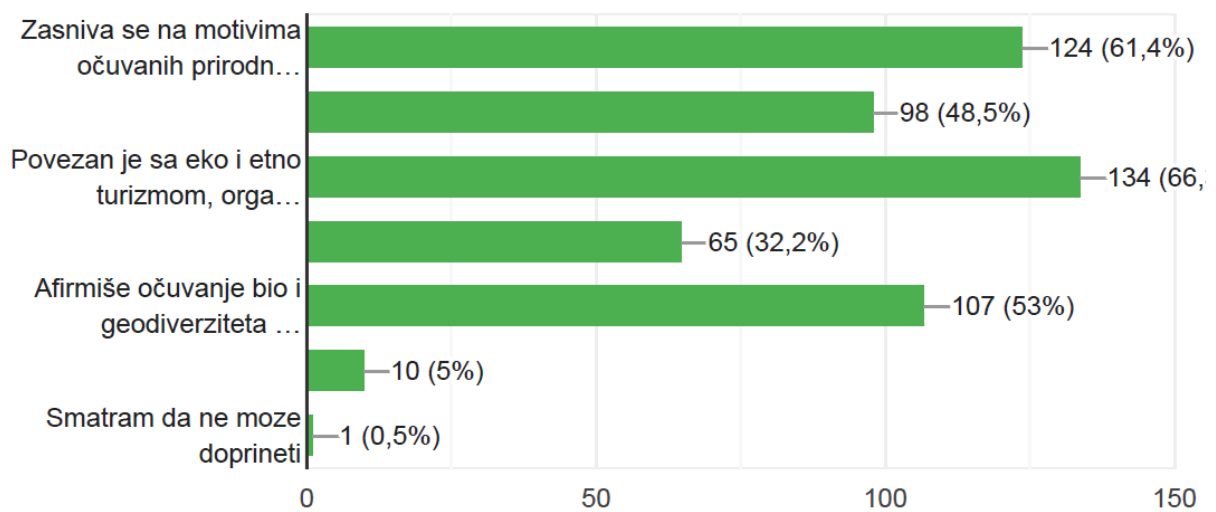
V. Rudarstvo, zajedno sa metalurgijom, ključna je privredna grana u gradu Boru. Zato je razvoj zelenog rudarstva od ključne važnosti za održivi razvoj grada i rešavanje brojnih nasleđenih i tekućih problema zagađenja životne sredine. Posebnim pitanjem tražili su se stavovi građana o tome šta po njima pre svega podrazumeva koncept zelenog rudarstva. Na prvom mestu su odgovori velike većine ispitanika da zeleno rudarstvo podrazumeva organizovano upravljanje rudničkim otpadom - raskrivkom i flotacijskom jalovinom - kako bi se na minimum smanjio njihov negativni uticaj na životnu sredinu. Zatim da zeleno rudarstvo zahteva primenu najboljih dostupnih tehnologija za smanjenje rudničkog otpada i njegovo bezbedno uklanjanje, pa na trećem mestu po broju odgovora da to zahteva kasnije preradu rudničkog otpada i rudničkih voda kao tehnogenih sirovina kako bi se iz njih izvukli svi korisni sastojci. Ovom bi se mogli pridodati i odgovori da zeleno rudarstvo znači kasniju rekultivaciju svih područja rudničkog otpada i posebno rekultivaciju i remedijaciju istorijskog zagađenja. Interesantno da jedan ne mali broj ispitanika smatra da podzemno rudarstvo spada u kategoriju zelenog rudarstva jer ne šteti direktno površinu zemlje. Ovaj stav je verovatno u vezi sa aktivnostima na otvaranju novog podzemnog rudnika bakra u blizini Bora. Na grafikonu 8. vidi se distribucija odgovora na ovo pitanje:

Grafik 8. Šta bi prvenstveno bilo zeleno rudarstvo?

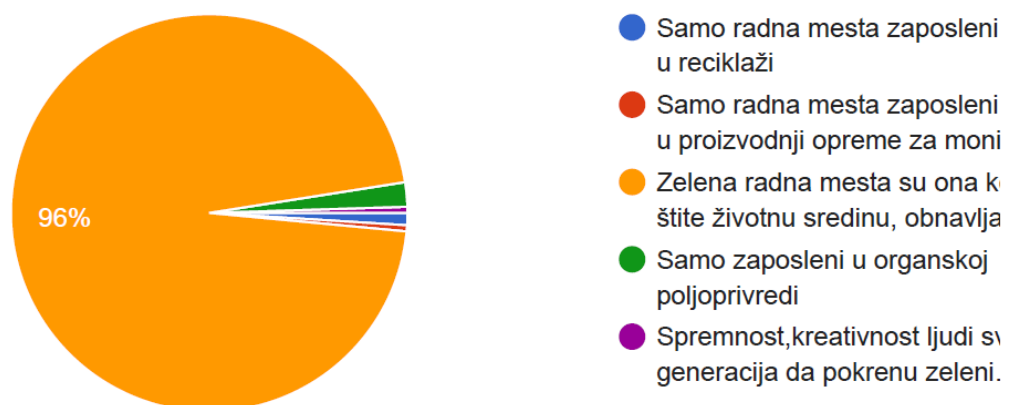
VI. Seoski turizam, odnosno eko - etno turizam, je značajno područje zelene ekonomije pa je posebnim pitanjem traženo da ispitanici iskažu stav o tome na koji način sve seoski turizam može doprineti razvoju zelene ekonomije i očuvanju životne sredine. Kao i kod drugih pitanja bilo je moguće dati više - ovde 3 odgovora. Najviše odgovora bilo je seoski turizam doprinosu razvoju zelene ekonomije jer je povezan sa eko i etno turizmom, organskom poljoprivrednom proizvodnjom i dr., zatim da se zasniva na motivima očuvanih prirodnih vrednosti i tradicionalne kulture i na trećem mestu da afirmiše očuvanje bio i geodiverziteta i zaštitu prirode i životne sredine. Nadalje skoro polovina ispitanika je dala i odgovor da seoski turizam daje značajan doprinos zelenoj ekonomiji jer koristi obnovljive izvore energije i primenjuje principe energetske efikasnosti, zapošljava stanovnike sela u održivoj delatnosti i pored toga zahteva mala finansijska ulaganja. Izdvojio se otvoreni odgovor jednog ispitanika

koji smatra da seoski turizam ne može doprineti razvoju zelene ekonomije. Na grafikonu 9. navedeni su odgovori na ovo pitanje:

Grafik 9. Na koji način sve seoski turizam može doprineti razvoju zelene ekonomije i očuvanju životne sredine?

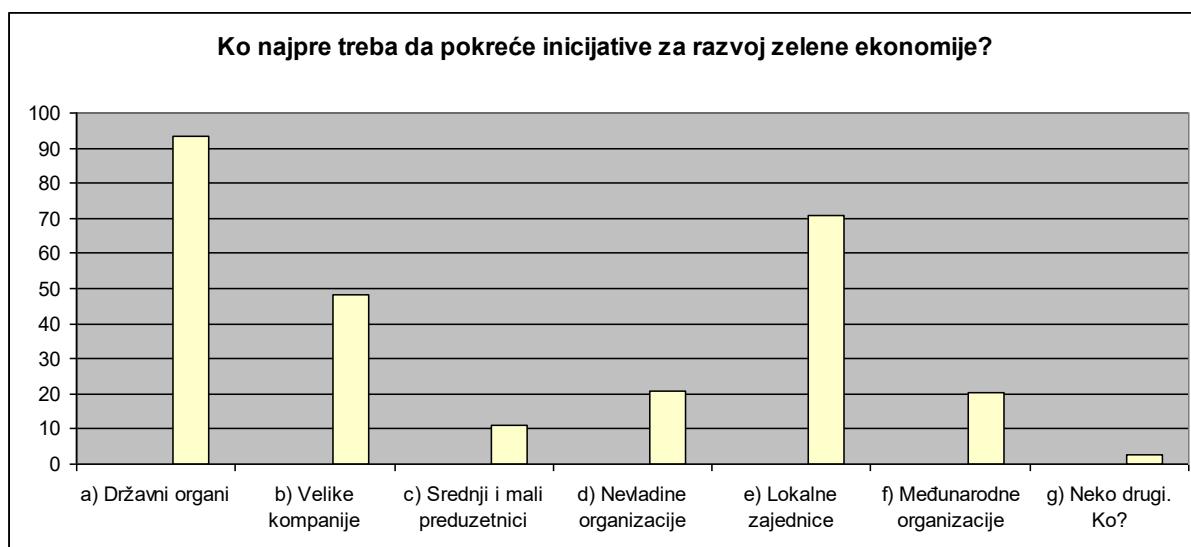
VII. Zelena radna mesta su značajna vrednost različitih područja zelene ekonomije. Iako anketirani građani nisu svrstali zelena radna mesta među najvažnija područja zelene ekonomije u lokalnoj borskoj sredini (što je verovatno povezano sa karakteristikama borske privrede koju karakteriše nerazvijenost MSP i privatnog preduzetništva, kao i alternativnih privrednih grana u odnosu na vodeće grane rudarstva i metalurgije), izuzetno veliki broj ispitanika (96%) na pitanje šta su za njih zelena radna mesta dao je potpun odgovor da su za njih zelena radna mesta ona koja štite životnu sredinu, obnavljaju biološku raznovrsnost, smanjuju potrošnju energije, minimalizuju nastanak otpada i štite od zagađenja. Izuzetno mali broj, odnosno svega nekolicina ispitanika, opredelila se za neki od odgovora koji su se odnosili na neku užu definiciju - da su za njih zelena radna mesta samo radna mesta u oblasti reciklaže, u proizvodnji opreme za monitoring i u organskoj poljoprivredi. Na sledećem grafikonu 10. prikazani su ovi odgovori:

Grafik 10. Šta su za vas zelena radna mesta?

VIII. Poslednja grupa pitanja odnosila su se na ko treba da pokreće inicijative za dalji razvoj zelene ekonomije, posebno kakva je uloga lokalnih zajednica i nevladinih organizacija u razvoju zelene ekonomije. I na ovu grupu pitanja anketirani građani mogli su da daju najviše tri odgovora.

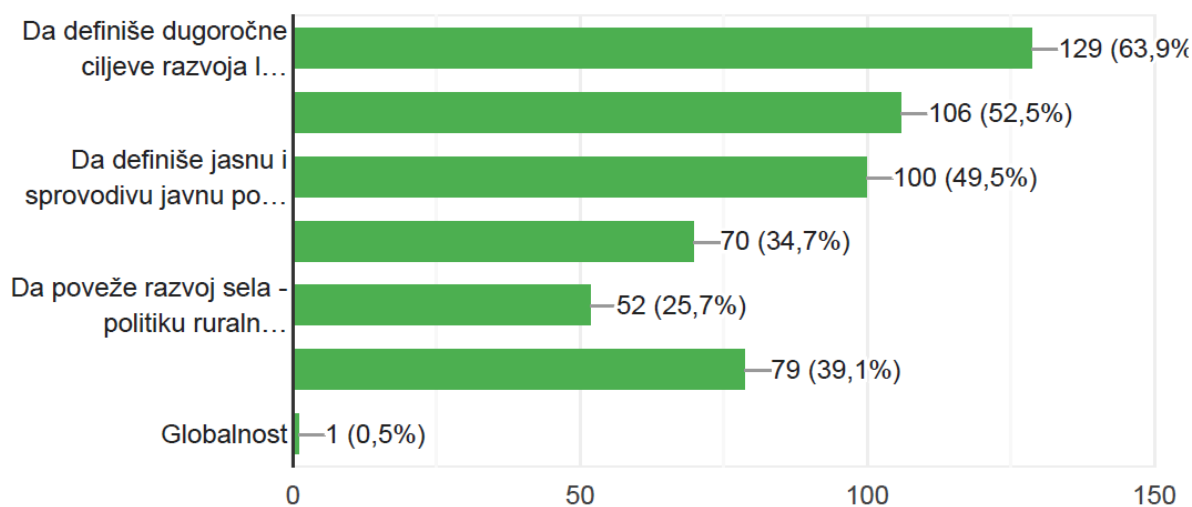
Za najveći broj anketiranih građana Bora inicijative za razvoj zelene ekonomije najpre treba da pokreće država (93.56% odgovora), zatim lokalna zajednica (70,79%) i velike kompanije (48,02%). To je u svesti građana tačno preslikana struktura glavnih aktera razvoja i zaštite životne sredine u Boru, jer je do skora glavna privredna grana u Boru bila u državnom vlasništvu, a sada je u vlasništvu strateških partnera velike strane kompanije i države Srbije. Odgovornost za rešavanje ogromnog istorijskog zagađenja okoline Bora takođe ima država, dok se od strane lokalne zajednice očekuje da pokreće inicijative i podstiče razvoj alternativnih privrednih grana, MSP i privatnog preduzetništva. Najmanje odgovora bilo je da se inicijative za razvoj zelene ekonomije očekuju od malih i srednjih preduzetnika, što je u vezi sa situacijom da u Boru nije razvijen sektor MSP, odnosno malih i srednjih preduzetnika, te se od njih trenutno ne očekuje značajnija uloga u razvoju zelene ekonomije. Interesantno je da jedna petina anketiranih građana vidi podjednako važnom i ulogu međunarodnih organizacija i nevladinih organizacija u pokretanju inicijativa za razvoj zelene ekonomije. Najzad, bilo je i otvorenih odgovora da svi navedeni subjekti treba da pokreću inicijative za razvoj zelene ekonomije, pa i nekoliko odgovora da pokretači inicijativa treba da budu obrazovne institucije. Na naredniom grafikonu 11. prikazana je distribucija odgovora:

Grafik 11. Ko najpre treba da pokreće inicijative za razvoj zelene ekonomije?

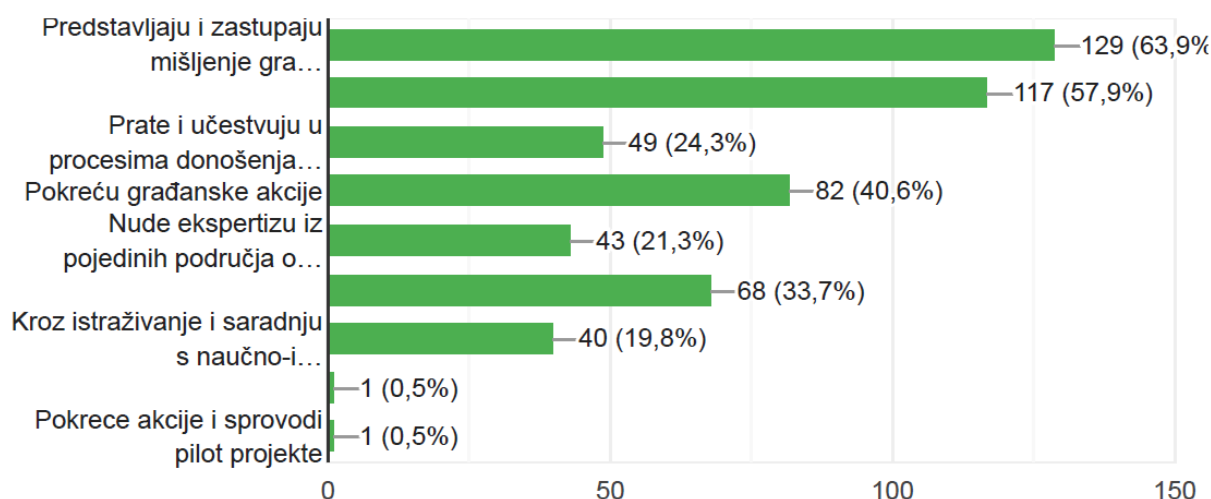
IX. Da bi se produbilo saznanje o stavovima građana Bora o ulozi lokalne zajednice u razvoju zelene ekonomije u anketi je postavljeno posebno pitanje o tome. Najveći broj anketiranih dao je odgovor da je uloga lokalne zajednice pre svega da definiše dugoročne ciljeve razvoja lokalne zajednice koji se zasnivaju na principima zelene ekonomije (63,9%), zatim da formira namenske fondove za podsticaj razvoju različitih područja zelene ekonomije (52,5%) i najzad da definiše jasnu i sprodivivu javnu politiku zaštite životne sredine (49,5%). Iz ovih odgovora proističe da anketirani građani Bora uočavaju značaj definisanja dugoročne lokalne zelene razvojne politike i neophodnost postojanja namenski fondova za podsticaj razvoja zelene

ekonomije. Iz odgovora na prethodna i ovo pitanje proističe da se u borskoj sredini čvrsto povezuje zelena ekonomija i zaštita životne sredine. Manji značaj anketirani građani dali su odgovorima da je uloga lokalne zajednice da podstakne razvoj alternativnih privrednih grana koje spadaju u zelenu ekonomiju - seoskog turizma, poljoprivrede i dr., zatim da okupi sve zainteresovane i organizuje njihovo zajedničko delovanje i na kraju da poveže razvoj sela - politiku ruralnog razvoja za razvojem zelene ekonomije. Na ovakvu distribuciju odgovora direktno je uticala struktura anketiranih građana jer je samo jedna četvrtina bila anketiranih bila sa sela. Interesantan je jedan otvoreni odgovor na ovo pitanje po kome lokalna zajednica ne treba da deluje samo lokalno već i globalno kada se radi o razvoju zelene ekonomije i zaštite životne sredine. Na sledećem grafikonu 12. prikazana je distribucija odgovora na ovo pitanje:

Grafik 12. Uloga lokalne zajednice u razvoju zelene ekonomije?

X. Poslednje pitanje u anketi odnosilo se na to koja bi prvenstveno bila uloga nevladinih organizacija - organizacija civilnog društva - civilnog sektora u razvoju zelene ekonomije. Najveći procenat odgovora odnosio se na to da NVO predstavljaju i zastupaju mišljenje građana – kroz javne nastupe, aktivnosti javnog zastupanja i lobiranja (63,9%) i da učestvuju u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koji će biti usklađeni sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije (57,9%). Ovoj grupi odgovora bi mogla da se priključi i alternativa da je uloga NVO da prate i učestvuju u procesima donošenja odluka. Nešto manji broj odgovora se odnosio na akcionu komponentu delovanja NVO - da bi uloga NVO prvenstveno trebala da bude da pokreću građanske akcije u razvoju zelene ekonomije (40,6%) i da kroz pilot-projekte stvaraju održive modele zelene ekonomije i zelenog preduzetništva (33,7%). Anketirani građani najmanje vide prvenstvenu ulogu NVO u nuđenju ekspertize iz pojedinih područja održivog razvoja, odnosno zelene ekonomije – kod donošenja politika, planova, zakonodavstva, kao i u praćenju sprovođenja politika kroz istraživanja i saradnju s naučno-istraživačkim i profesionalnim organizacijama. Dva otvorena odgovora povezala su u jednu celinu akciono delovanje NVO odnosno pokretanje građanskih akcija i pilot projekte razvoja zelene ekonomije. Na grafikonu 13. prikazana je distribucija odgovora na ovo pitanje o ulozi NVO u razvoju zelene ekonomije:

Grafik 13. Koja bi bila prvenstveno uloga NVO u razvoju zelene ekonomije?

XI. Na kraju ankete bilo je ponuđeno da anketirani građani navedu i ostale njihove komentare i predloge koji nisu obuhvaćeni prethodnim pitanjima. Bilo je 33 takvih otvorenih odgovora i komentara, koji se mogu svrstati u više grupa. Više anketiranih je ukazalo na posebnu ulogu podizanja javne svesti o zelenoj ekonomiji, o potrebi većeg informisanja građana putem emisija i priloga u medijima, tribina i predavanja, o značaju edukacije o zelenoj ekonomiji kroz formalno i neformalno pobrazovanje, sa konkretnim predlozima za obrazovanje tehničara za reciklažu i tehničara za zaštitu životne sredine. Ova grupa slobodnih odgovora i komentara dopunila je prethodno pitanje o ulozi nevladinih organizacija u razvoju zelene ekonomije, jer su anketirani građani uočili značaj delovanja NVO na jačanju društvene svesti, koje one ostvaruju kroz set informativnih, edukativnih i promotivnih aktivnosti.

Deo predloga anketiranih građana odnosio se na konkretna pitanja kao što su ukljanjanje divljih deponija, selekcija komunalnog otpada, zabranu seče šuma i zabranu derivacionih MHE, aktiviranje školske omladine u sadnji drveća. Veći broj komentara odnosio se na ključne probleme zaštite životne sredine u Boru i šire: hitno treba preduzeti sve mere za smanjenje velikog zagađenja u Boru i okolini, smanjiti uticaj zagađenog vazduha na ljude, posumljavati prazne prostore, zabraniti lov, izbaciti veštačka đubriva, raditi na očuvanju prirode, zabraniti prodaju naših tekućih voda. Anketirani građani smatraju da više treba ulagati u životnu sredinu, smanjenje emisije gasova sa efektom staklene bašte i prilagođavanje na klimatske promjene, zajedno sa adekvatnim merama promovisanja socijalne inkluzije, koje treba shvatiti kao pokretače zelenog (i održivog) razvoja.

XII. Na osnovu sprovedene anketa građana Bora o zelenoj ekonomiji može se zaključiti sledeće:

- Građani Bora imaju izraženu svest o potrebi zaštite životne sredine sa kojom je čvrsto povezana svest o značaju i ulozi zelene ekonomije u daljem razvoju koji na principima održivosti treba da objedinjava ekonomski i socijalni razvoj sa zaštitom životne sredine;
- Građani Bora poseduju određena znanja o zelenoj ekonomiji i mogu da procene koja su područja zelene ekonomije značajna za dalji razvoj lokalne zajednice;
- Građani Bora uočavaju značajnu ulogu lokalne zajednice u podsticanju daljeg razvoja zelene ekologije, ali i ključnu ulogu države i drugih činilaca, što pokazuje u kom pravcu treba da budu usmerene aktivnosti onih NVO koje se zalažu za razvoj zelene ekonomije;

- Stavovi građana Bora o značaju društvene svesti za dalji razvoj zelene ekonomije pokazuju da NVO i klasičnim metodama svoga delovanja kao što su informisanje i edukacija mogu da daju značajan doprinos razvoju zelene ekonomija, ali da građani smatraju važnim i pokretanje građanskih akcija i pilot-projekata u razvoju zelene ekonomije;
- Stavovi građana Bora da je uloga lokalne zajednice pre svega da definiše dugoročne ciljeve razvoja lokalne zajednice koji se zasnivaju na principima zelene ekonomije i da definiše jasnu i sprovedivu javnu politiku zaštite životne sredine, povezani sa stavovima da je prvenstvena uloga NVO da predstavljaju i zastupaju mišljenje građana kroz javne nastupe, aktivnosti javnog zastupanja i lobiranja, da učestvuju u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koji će biti usklađeni sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije i da prate i učestvuju u procesima donošenja odluka, pokazuju da postoji značajan potencijal javnosti u Boru da u narednom periodu pruži puni doprinos u demokratskoj proceduri izrade, donošenju i sprovođenju novih prostornih planova, novog Programa razvoja grada koji će zameniti dosadašnju Strategiju lokalnog održivog razvoja i novog Programa zaštite životne sredine koji će zameniti dosadašnji Lokalni ekološki akcioni plan.

Prilog: Anketni upitnik

B-O-R: Bolje Organizovani Resursi za zelenu ekonomiju i zaštitu životne sredine.

U okviru projekta GEAR - Green economy for Advanced Region - Zelena ekonomija za napredni region, koji se realizuje u više zemalja Balkana uz finansijsku podršku EU, Društvo mladih istraživača Bor u saradnji sa partnerima realizuje projekat:

B-O-R: Bolje Organizovani Resursi za zelenu ekonomiju i zaštitu životne sredine.

Jedna od aktivnosti ovog projekta je i anketa građana o zelenoj ekonomiji.

Molimo vas da popunite ovu anketu kako bi doprineli da definišemo programe obuke i informisanja građana o razvoju zelene ekonomije u našoj lokalnoj zajednici.

Zaokružiti odgovarajuće podatke:

Pol	a) m	b) ž	
Starost	a) do 30 god	b) do 30 do 65 god	c) preko 65 god
Mesto življenja	a) grad	b) selo	

Zaokružiti jedan ili više odgovora:

1. Šta bi prvenstveno za vas bila zelena ekonomija (zaokružite jedan odgovor):

- a) Svaka privredna oblast u kojoj se poštuju zahtevi zaštite životne sredine.
- b) To je ekonomija koja doprinosi opštem dobru i društvenoj jednakosti, dok istovremeno znatno smanjuje rizike po životnu sredinu i dalje iskorišćavanje prirodnih resursa.

- c) Zelena ekonomija nema za cilj korenite promene sadašnjeg načina proizvodnje i korišćenja prirodnih resursa, nego ih pokušava modernizovati na ekološki prihvatljivije načine.
 - d) Zelena ekonomija je svaka ekonomija koja se zasniva na iskorišćavanju prirodnih resursa
 - e) Nešto drugo. Šta?
-
-
-

2. Izdvojte po vama najvažnija područja zelene ekonomije za našu sredinu (moguće zaokružiti najviše 5 odgovora):

- a) Zelena poljoprivreda
- b) Zelena radna mesta
- c) Obnovljivi izvori energije
- d) Zelena gradnja
- e) Zeleni transport
- f) Zeleno rudarstvo
- g) Upravljanje otpadom
- h) Upravljanje vodama
- i) Upravljanje zemljištem
- j) Upravljanje šumama
- k) Zeleni turizam
- l) Zelena ulaganja
- m) Nešto drugo. Šta? _____

3. Šta je po vama najvažnije za dalji razvoj zelene ekonomije (moguće zaokružiti najviše tri odgovora):

- a) Jačanje svesti o značaju zelene ekonomije za zaštitu životne sredine
 - b) Državni podsticaji za razvoj zelene ekonomije
 - c) Istraživanje i razvoj novih tehnologija za zaštitu životne sredine
 - d) Podrška nevladinog sektora razvoju zelene ekonomije
 - e) Razmena iskustava i isticanje pozitivnih primera
 - f) Ugrađivanje principa zelene ekonomije u dokumenta javnih ekoloških i razvojnih politika
 - g) Bolje informisanje i edukacija građana i preduzetnika o zelenoj ekonomiji
 - h) Nešto drugo, šta? _____
-

4. Ko najpre treba da pokreće inicijativu za razvoj zelene ekonomije (zaokružite najviše 3 odgovora):

- a) Državni organi
- b) Velike kompanije
- c) Srednji i mali preduzetnici
- d) Nevladine organizacije
- e) Lokalne zajednice
- f) Međunarodne organizacije
- g) Neko drugi. Ko? _____

5. Šta su za vas zelena radna mesta (zaokružiti jedan odgovor):

- a) Samo radna mesta zaposlenih u reciklaži
- b) Samo radna mesta zaposlenih u proizvodnji opreme za monitoring
- c) Zelena radna mesta su ona koja štite životnu sredinu, obnavljaju biološku raznovrsnost, smanjuju potrošnju energije, minimalizuju nastanak otpada i štite od zagađenja.
- d) Samo zaposleni u organskoj poljoprivredi
- e) Nešto drugo. Šta? _____

6. Koji bi po vama bili koncepti najbliži konceptu zelene ekonomije (moguće zaokružiti najviše 3 odgovora):

- a) Reciklaža
- b) Čista proizvodnja
- c) Zeleno bankarstvo
- d) Cirkularna ekonomija
- e) Eko-socijalna ekonomija
- f) Održivi razvoj
- g) Linearna ekonomija
- h) Proizvodnja bez otpada
- i) Neko drugi. Koji? _____

7. Šta bi prvenstveno po vama bilo zeleno rudarstvo? (moguće zaokružiti najviše 3 odgovora):

- a) Podzemno rudarenje kako se ne bi štetila površina zemlje.
- b) Organizovano upravljanje rudničkim otpadom - raskrivkom i flotacijskom jalovinom- kako bi se na minimum smanjio negativni uticaj na životnu sredinu

- c) Kasnija prerada rudničkog otpada i rudničkih voda kao tehnogenih sirovina kako bi se iz njih izvukli svi korisni sastojci
 - d) Kasnija rekultivacija svih područja rudničkog otpada
 - e) Primena najboljih dostupnih tehnologija za smanjenje rudničkog otpada i njegovo bezbedno uklanjanje
 - f) Rekultivacija i remedijacija istorijskog zagađenja
 - g) Nešto drugo.
- Šta? _____
-
-

8. Na koji način sve seoski turizam može doprineti razvoju zelene ekonomije i očuvanju životne sredine? (moguće zaokružiti najviše 3 odgovora):

- a) Zasniva se na motivima očuvanih prirodnih vrednosti i tradicionalne kulture
 - b) Koristi obnovljive izvore energije i primenjuje principe energetske efikasnosti
 - c) Povezan je sa eko i etno turizmom, organskom poljoprivrednom proizvodnjom i dr.
 - d) Zapošljava stanovnike sela u održivoj delatnosti
 - e) Afirmiše očuvanje bio i geodiverziteta i zaštitu prirode i životne sredine
 - f) Zahteva mala finansijska ulaganja
 - f) Nešto drugo.Šta? _____
-

9. Mnogi ekonomisti smatraju da zelena ekonomija može da se uspešno razvija jedino ako inicijative idu "odozdo na gore". Koja bi po vama sve bila uloga lokalne zajednice u razvoju zelene ekonomije? (moguće zaokružiti najviše 3 odgovora):

- a) Da definiše dugoročne ciljeve razvoja lokalne zajednice koji se zasnivaju na principima zelene ekonomije
 - b) Da formira namenske fondove za podsticaj razvoju različitih područja zelene ekonomije
 - c) Da definiše jasnu i sprovodivu javnu politiku zaštite životne sredine
 - d) Da okupi sve zainteresovane i organizuje njihovo zajedničko delovanje
 - e) Da poveže razvoj sela - politiku ruralnog razvoja za razvojem zelene ekonomije
 - f) Da podstakne razvoj alternativnih privrednih grana koje spadaju u zelenu ekonomiju - seoskog turizma, poljoprivrede i dr.
 - g) Nešto drugo.Šta? _____
-

10. Koja bi po vama bila prvenstvena uloga nevladinih organizacija - organizacija civilnog društva - civilnog sektora u razvoju zelene ekonomije? (moguće najviše 3 odgovora):

- a) Predstavljaju i zastupaju mišljenje građana – kroz javne nastupe, aktivnosti javnog zastupanja i lobiranja;
- b) Učestvuju u izradi strategija, politika i zakonskih rešenja koji će biti usklađeni sa principima održivog razvoja i zelene ekonomije
- c) Prate i učestvuju u procesima donošenja odluka
- d) Pokreću građanske akcije
- e) Nude ekspertizu iz pojedinih područja održivog razvoja, odnosno zelene ekonomije – kod donošenja politika, planova, zakonodavstva
- f) Kroz pilot-projekte stvaraju održive modele zelene ekonomije i zelenog preduzetništva
- g) Kroz istraživanje i saradnju s naučno-istraživačkim i profesionalnim organizacijama prate sprovođenje politika
- h) Nešto drugo. Šta?

11. Molimo vas da navedete i ostale vaše komentare i predloge koji nisu obuhvaćeni dosadašnjim pitanjima?

HVALA!